ISSN: 2632-1734
CUDES
JOURNAL OF CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Yüksel Pazarkaya'nın Eğitime Dair Görüşleri

Ali Osman ÖZTÜRK[1]

MAKALE BİLGİSİ:

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Benzerlik Raporu: Alındı

Makale Türü: Araştırma makalesi

Makale Kayıt Tarihi: 06.04.2026

Onay Tarihi: 27.06.2026

Atıf: Öztürk, A. O. (2026). Yüksel Pazarkaya'nın Eğitime Dair Görüşleri. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 9 (S/4),12-25.

DOI

http://dx.doi.org/10.29228/cudes.90425

Özet

Bu çalışma, 1958'den beri Almanya'da yaşayan ve göçmen edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan yazar, çevirmen ve araştırmacı Yüksel Pazarkaya'nın eğitime dair görüşlerini analiz etmektedir. Araştırma, Pazarkaya'nın kurmaca eserleri, derlemeleri ve bizzat kendi deneyimlerini paylaştığı konferans metni üzerinden nitel bir doküman analizi gerçekleştirmektedir. Çalışmanın temel odağı, göçmen çocukların baskın kültür içerisindeki eğitim sorunları, kültürlerarası pedagoji ve yaşam boyu öğrenme süreçleridir. Pazarkaya, eğitimi sadece okul duvarlarıyla sınırlı bir faaliyet değil, yaşam boyu süren bir gelişim süreci olarak tanımlar. İlk bölümlerde, özellikle Almanya'daki Türk çocuklarının karşılaştığı yapısal engeller, çok dilliliğin bir engel değil zenginlik olarak kabul edilmesi gerekliliği ve kimlik oluşumu süreçleri üzerinde durulmaktadır. Yazarın *Ağaçtaki Uçurtma* gibi eserleri, edebiyatın kültürlerarası bir köprü kurma işlevini vurgularken, öğretmen adaylarına yönelik sunduğu profilde empati ve sosyal sorumluluğu merkeze koymaktadır. Çalışmanın son bölümü, Pazarkaya'nın kendi öğrencilik ve öğretmenlik deneyimlerinden yola çıkarak "öğretmenin de bir öğrenme biçimi olduğu" fikrini işlemektedir. Yetişkin eğitim merkezlerinin ve yaşlılar için eğitimin toplumsal önemi vurgulanarak, eğitimin dönüştürücü gücü ele alınmaktadır. Sonuç olarak Pazarkaya, eğitim ile sosyal adalet, kültürlerarası diyalog ve bireysel gelişim arasında ayrılmaz bir bağ kurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yüksel Pazarkaya, kültürlerarası eğitim, eğitim sorunları, öneriler

Yüksel Pazarkaya's Views on Education

Abstract

This paper analyses the views on education of Yüksel Pazarkaya, a writer, translator and researcher who has lived in Germany since 1958 and is one of the leading figures in migration literature. The study conducts a qualitative document analysis based on Pazarkaya's fiction works, anthologies and conference paper in which he shares his own experiences. The paper focuses on the educational problems of migrant children in the dominant culture, intercultural pedagogy and lifelong learning processes. Pazarkaya defines education not as an activity confined to school walls, but as a lifelong process of development. The first chapters focus in particular on the structural obstacles faced by Turkish children in Germany, the need to view multilingualism not as an obstacle but as an enrichment, and identity formation processes. Works by the author such as 'Ağaçtaki Uçurtma' (The Kite Tree) emphasise the intercultural bridging function of literature and place empathy and social responsibility at the centre of the profile he conveys to prospective teachers. The final part of the paper deals with the idea that 'teaching is also a form of learning,' based on Pazarkaya's own experiences as a student and teacher. Emphasising the social importance of adult education centres and education for older people, the transformative power of education is discussed. In summary, Pazarkaya establishes an inseparable link between education and social justice, intercultural dialogue and individual development.

Keywords: Yüksel Pazarkaya, intercultural education, educational issues, recommendations

[1] Necmettin Erbakan Üniversitesi, aozturk@erbakan.edu.tr, http://orcid.org/0000-0003-2759-2096

Independent editorial handling: Prof. Dr. Umut Balcı (Editor) conducted the review. The special issue editor, who is an author of this article, was not involved in the editorial decision.
Bağımsız editöryal yürütme: Değerlendirmeyi Prof. Dr. Umut Balcı (Editör) yürütmüştür. Bu makalenin yazarı olan özel sayı editörü, editoryal karara katılmamıştır.

GİRİŞ

1958'den beri Almanya'da yaşamış olan yazar, çevirmen ve radyo programcısı Yüksel Pazarkaya, 1970'li yıllardan itibaren Almanya'daki Türk çocuklarının sorunlarıyla da ilgilenen yazarlardan biridir. 1974 yılında "Utku" romanıyla başlayan edebi çalışmaları, büyük ilgi görmeye devam etmektedir. 1940 yılında İzmir'de doğan Pazarkaya, Stuttgart'ta kimya ve felsefe eğitimi aldı ve burada edebiyat alanında doktora yaptı. Almanya ve Türkiye'de yaşayan Pazarkaya, şiir, öykü ve tiyatro türlerinde çok sayıda edebi eser, bilimsel makale ve Almancadan Türkçeye ve Türkçeden Almancaya birçok çeviri yayınladı (ayrıntılı bilgi için bkz. Işık, 2006: 2980-2981).

> 1966-79 yıllar arasında Stuttgart Üniversitesinde Almanca dersler verdi. Princeton, St. Louis Washington Üniversitesi, Filadelfiya Bryn Mawr College, Colombus Ohio ve Dresden üniversitelerinde konuk profesör olarak Alman dil ve edebiyatı dersleri verdi. 1972-85 yılları arasında Stuttgart Halk Yüksekokulu Yabancı Diller Bölümünün başkanlığını yaptı. 1986-2003 yıllarında Alman, Radyolar Birliği (ARD) adına Köln Radyosunun hazırladığı günlük Türkçe yayınların yönetmeni oldu. (Işık, 2006: 2981)

Meral Oraliş, yazarın 2007-2009 tarihinde *Takvim Öyküleri* ortak başlığıyla yayınlanan mevsim öyküleri bağlamında "…bugüne değin şair, yazar, çevirmen, biliminsanı gibi farklı kimlikleri, metinsel düzeyde sınırların kaldırılmasıyla birbiri içinde erir." (Oraliş, 2012: 56) saptamasında bulunur. Bunu Pazarkaya'nın diğer tüm eserlerini dikkate alarak genişletmek mümkündür. Çünkü örn. bu mevsim öykülerinde de aydınlanmacı tavrını sürdürmektedir (Akdemir, [2009]: 4).

Pazarkaya üzerine yürütülen tematik araştırmalar genellikle onun kimlik/benlik, imge ve göçmenlik/göçerlik ve çatışma deneyimlerini yansıtan eserlerine odaklanır (bkz. örn. Er, 2013: 24-31; Kocadoru, 2004: 67-74; Yılmaz / Alaca, 2019: 317-330; Boyacı, 2010: 878-896; Demirtaş, 2011: 675-689; Tilbe / Civelek, 2018: 77-106; Güngör, 2023: 460-471; Başaran, 2024: 1-13). Yazdıkları ve kendisiyle yapılan söyleşilerde de bu eğilimi görmek mümkündür (bkz. örn. Pazarkaya, 1984; Taş / Pazarkaya, 2017: 247-252). Alanyazında onun eğitime, özellikle göçmen ailelerin ve çocuklarının baskın kültür (kavram için bkz. Rommelspacher, 1995'ten Fröhlich / Messerschmidt / Walther, 2003: 130) ortamında eğitimlerine dair neler yazdığı pek araştırılmamıştır. Yayınladığı çok sayıda eserler arasında bu konuları da ele alanları vardır; kâh derleme, kâh özgün (kurmaca) eserlerinde eğitim sorunlarına nasıl yaklaştığı, saptama ve çözüm bağlamında nelerin onun şair, çevirmen, tiyatrocu ve programcı olarak ilgi alanına girdiğini araştırmak ilginç sonuçlar verebilecektir.

Bu kapsamda söz konusu boşluğu doldurmak amacıyla bu yazımızda bir deneme gerçekleştirilecektir. Araştırma malzemesi olarak Jale Özcan (2008) imzalı yüksek lisans tezi ve Pazarkaya editörlüğünde yayınlanan derleme çocuk edebiyatı kitabı (1995) ile yazarın eğitime dair görüşlerini sergilediği bir konferans metninde [2006] bizzat kendi ağzından ifade edilmiş ilkeler dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacaktır.

Bu araştırmada nitel araştırma veri toplama tekniklerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesi hem basılı hem de dijital ortamda bulunan çalışmaları incelemeyi, değerlendirmeyi kapsar (Bowen, 2009). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım / Şimşek, 2005: 187).

1. ALANYAZIN

Öztürk ve Özcan (2010: 77-92), Türk-Alman yazar Yüksel Pazarkaya'nın kurmaca (edebi) eserlerindeki eğitim temalarını incelemekte ve kültürlerarası eğitime katkısını analiz etmektedirler. 1960'lı yıllardan beri iki dilli yazar Pazarkaya, Almanya'daki Türk göçmenlerin yaşadığı zorluklarla kapsamlı bir şekilde gözlemleme olanağı bulmuştur. Yayınladığı çocuk kitapları, genellikle Alman çocuklarla kültürlerarası arkadaşlıklar içinde tasvir edilen Türk çocuklara odaklanmaktadır (bkz. Pazarkaya, 1992: 38 vd.). Çok dillilik, kültürel farklılıklar, okul ortamı ve kimlik edinimi gibi konular merkezi bir rol oynamaktadır. Pazarkaya, eğitimin okulun ortamının dışına çıktığını ve yaşam boyu süren bir süreç olarak görülmesi gerektiğini göstermektedir.

Pazarkaya, göçmen çocukların karşılaştığı yapısal eğitim engelleri üzerine kafa yormakta ve ebeveynlerin eğitim başarılarındaki kritik rolünü vurgulamaktadır. Yazılarında, özellikle Türkiye'deki yetersiz eğitim politikaları olmak üzere, birçok kişiyi çalışmak için göç etmeye zorlayan sosyal ve siyasi adaletsizlikleri eleştirmektedir (Pazarkaya, 1996: 79). Okullar ve aileler

arasında daha iyi iş birliği çağrısında bulunmakta ve kültürlerarası anlayışın önemini vurgulamaktadır.

Ayrıca söz konusu çalışmada, eserlerinden edebi örnekler verilerek, öykü ve şiirlerini kültürel farklılıkları vurgulamak ve aynı zamanda kültürler arası diyaloğu teşvik etmek için nasıl kullandığı gösterilmektedir (örn. Pazarkaya, 1987: 13). Edebiyat ve yurttaşlık katılımı arasındaki yakın bağlantıyı kabul ederek, toplumsal adaletsizlikleri ve eğitim sorunlarını ele almak için şiirsel araçlar kullanmaktadır. Öztürk ve Özcan'ın bildiri metni, çok dilli edebiyatın sınıfa entegrasyonu, kültürlerarası projelerin desteklenmesi ve öğretmenler ile veliler arasında çok kültürlü bir toplumun zorlukları konusunda farkındalığın artırılması da dahil olmak üzere kültürlerarası eğitimi teşvik etmeye yönelik önerilerle sona ermektedir.

1.1. Yüksel Pazarkaya ve Eğitim Sorunları

Pazarkaya'nın eserlerinde hangi eğitim sorunlarının tespit edildiğine ve eğitim-öğretimle ilgili hangi önerileri yaptığına dair şu somut hususları vurgulamak gerekmektedir.

Yüksel Pazarkaya, eserlerinde özellikle kültürlerarası eğitim bağlamında eğitim konularıyla yoğun bir şekilde ilgilenmektedir. Metinleri, Almanya'daki Türk göçmen çocuklarının karşılaştığı zorlukları yansıtırken aynı zamanda daha adil bir eğitim politikası için çözümler sunmaktadır (Pazarkaya / Meier-Braun, 1983).

Pazarkaya'nın eserlerindeki temel temalardan biri, göçmen kökenli çocukların kimlik oluşumudur. Bu çocukların iki kültür arasında nasıl büyüdüklerini ve sıklıkla ayrımcılıkla nasıl karşı karşıya kaldıklarını anlatır. Çocuklar için yazdığı öykülerde, Alman ve Türk çocuklar arasındaki arkadaşlığın önemini vurgular ve kültürlerarası karşılaşmaların hoşgörü ve karşılıklı anlayışın geliştirilmesine katkıda bulunabileceğini belirtir. Okulda, oyun oynarken veya aile ortamında yaşanan günlük durumları betimleyerek, eğitimin sadece sınıfta değil, ömür boyu süren bir süreç olduğunu açıkça ortaya koyar.

Pazarkaya, eğitim sisteminde iki dilliliğe daha fazla önem verilmesini savunmaktadır. Türkçe ve Almanca konuşan çocukların kültürler arasında bir köprü kurabileceğini göstermektedir (bkz. örn. Pazarkaya, 1992). Çalışmaları, çok dilliliği bir engel olarak değil, bir zenginlik olarak görmeyi teşvik etmektedir. Ayrıca, göçmen çocukların yükseköğretime erişimini engelleyen yapısal eğitim engellerini eleştirmekte ve okullar ile aileler arasında daha iyi bir iş birliği çağrısında bulunmaktadır.

Pazarkaya'nın bir diğer önemli endişesi de ebeveynlerin çocuklarının eğitimindeki rolüdür. Dil ve kültürel farklılıklar nedeniyle birçok ebeveynin çocuklarının okul hayatına aktif olarak katılmakta zorlandığına dikkat çeker. Bu nedenle, okulların ebeveynleri çocuklarının eğitim yaşamına daha iyi dahil etmek ve onlara eğitimin önemini vurgulamak için hedefli programlar geliştirmesi gerektiği önerisinde bulunur.

Pazarkaya, şiirlerinde ve düzyazılarında eğitimin politik yönlerine de değinir (bkz. örn. 1983: 12). Türkiye'deki yetersiz eğitim politikasını eleştirir ve bu politikanın birçok insanı yurt dışında iş aramaya zorladığını belirtir. Eserleri sadece edebi yansımalar değil, aynı zamanda eğitimin toplumsal bütünleşmenin ve fırsat eşitliğinin anahtarı olarak anlaşıldığı daha adil bir toplum için çağrı niteliğindedir.

Özetle, Pazarkaya eğitimi kültürlerarası anlayışı ve sosyal adaleti teşvik etmenin bir aracı olarak görmektedir. Eserleri, çocukların kökenlerine bakılmaksızın eşit eğitim fırsatlarına sahip olduğu açık ve çok kültürlü bir toplum için bir davettir (bkz. örn Pazarkaya, 1981).

1.2. Pazarkaya'nın öğretmen profili

Pazarkaya'nın nasıl bir öğretmen profili yansıttığına dair izlenimler şu şekildedir:

Yüksel Pazarkaya eserlerinde, edebi ve sosyal inançlarından güçlü bir şekilde etkilenen, dikkat çekici bir öğretmen profili çizmektedir. Eğitimi kültürlerarası anlayışın ve sosyal bütünleşmenin anahtarı olarak gören bir eğitimci arzu ettiğini söylemek mümkündür. Öğretim felsefesini muhtemelen şu ilkelerle şekillendirmek isteyebileceğini belirtebiliriz:

Pazarkaya, öğrencileri, kökenlerine bakılmaksızın, kültürel köklerine değer vermeye teşvik ederken aynı zamanda onları Alman kültürüyle de tanıştırmayı amaçlar. İki dilli çalışmaları, dil çeşitliliğini bir engel değil, bir zenginlik olarak gördüğünü göstermektedir.

Eserlerinde, eğitimin okulla sınırlı olmadığını, yaşam boyu süren bir süreç olduğunu defalarca vurgular. Bir öğretmen olarak, öğrencilerini sınıf dışında da meraklı kalmaya, aktif olarak bilgi aramaya ve bilgiyi eleştirel bir şekilde incelemeye teşvik etmeyi önemser.

Pazarkaya, Almanya'daki Türk göçmen çocuklarının karşılaştığı zorluklarla derinden ilgilenmektedir. Bir öğretmen olarak, farklı eğitim geçmişine sahip öğrencilerin bireyselleştirilmiş destek almasını özellikle önemser. Ebeveynlerle yakın iş birliği onun için özellikle önemlidir; çünkü eserlerinde çocuklarının eğitiminde ebeveynlerin rolünün ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Metinleri genellikle incelikli ama etkili sosyal eleştiriyle karakterize edilir. Öğrencilerini sosyal konularla ilgilenmeye ve fırsat eşitliği ile sosyal adalet için aktif olarak savunuculuk yapmaya teşvik etmeyi ister.

Pazarkaya, karmaşık konuları anlaşılır kılmak için eserlerinde hem anlatısal hem de şiirsel biçimleri kullanır. Bir öğretmen olarak, öğrencilerin ifade yeteneklerini ve analitik düşünme becerilerini daha da geliştirmelerine yardımcı olacak yaratıcı öğretim yaklaşımlarını teşvik eder.

Özetle, Pazarkaya, sadece bilgi aktarmaya odaklanmakla kalmayıp, eğitimi kişisel ve toplumsal gelişmenin bir aracı olarak gören, kendini işine adamış bir öğretmen profili çizmektedir. Öğretimi kültürlerarası, dilsel olarak çeşitli ve sosyal açıdan bilinçli; empati, zekâ ve yurttaşlık bilincinin bir karışımı olarak tasarımlamaktadır.

1.3. Öğretmen adayları için dersler

Pazarkaya'nın eserleri, kültürlerarası duyarlılık, yaşam boyu öğrenme ve eğitim engellerinin anlaşılmasıyla karakterize edilir; bunların hepsi modern ve çeşitlilik gösteren bir okul ortamında büyük önem taşıyan yönlerdir. Öğretmen adayları için, Pazarkaya'nın eğitim-öğretim tasavvurlarından aşağıdaki değerli çıkarımları yapmak mümkündür:

1.3.1. Merkezi bir görev olarak kültürlerarası eğitim:

Pazarkaya eserlerinde eğitimin sadece bilgi aktarmakla kalmayıp kültürler arasında köprüler kurduğunu da göstermektedir. Bu nedenle bir öğretmen, sınıfındaki kültürel çeşitliliği bir zenginlik olarak görmeli ve kültürlerarası alışverişi teşvik eden yöntemler geliştirmelidir – bu yöntemler arasında iki dilli materyaller, edebi karşılaştırmalar veya farklı kültürel bakış açılarını içeren projeler yer alabilir.

1.3.2. İki Dilliliğin ve Dil Bilincinin Teşvik Edilmesi:

Pazarkaya, birçok metninde anadilin kimlik oluşumundaki önemini ve çok dilliliğin potansiyel bir kazanım olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenler, çok dilli öğrencilerin sadece zorluklar değil, aynı zamanda değerli beceriler de getirdiğinin farkında olmalıdır. Dilsel geçmişlerini dikkate almak, öğrenme süreçlerini desteklemeye ve her iki dil ortamında da aktif olarak yer almalarını teşvik etmeye yardımcı olabilir.

1.3.3. Kimlik Oluşumu ve Fırsat Eşitliği:

Pazarkaya, göçmen çocukların sıklıkla kimlik çatışmalarıyla karşı karşıya kaldığına dikkat çekmektedir. Öğretmenler, takdir edici bir ortam yaratarak ve öğrencileri kökenlerini güçlerinin bir parçası olarak görmeye teşvik ederek istikrarlı bir kimlik gelişimini desteklemelidir. Eğitim programları, sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini teşvik etmeye katkıda bulunmalıdır.

1.3.4. Öğrenme başarısının anahtarı olarak velilerle işbirliği:

Pazarkaya, eserlerinde velilerin eğitim sürecindeki rolüne ve yabancı bir eğitim sisteminde sıklıkla karşılaştıkları zorluklara değinmektedir. Öğretmenler, erişilebilir dilde veli-öğretmen toplantıları, kültürel değişim programları veya okul ve ev arasındaki iş birliğini teşvik etmeye yönelik destek önlemleri gibi yollarla velileri okul süreçlerine daha aktif bir şekilde dahil etmek için hedefli fırsatlar yaratmalıdır.

1.3.5. Eğitim Yaşam Boyu Süren Bir Süreçtir:

Pazarkaya'nın metinleri, eğitimin okulun ötesine uzandığını göstermektedir. Bir öğretmen, öğrencilerine öğrenmenin mezuniyetle sona ermediğini, yaşam boyu süren bir çaba olduğunu

aktarmalıdır. Bu, proje çalışmaları, açık tartışmalar ve merak ile bağımsız düşünmenin teşvik edilmesi yoluyla başarılabilir.

1.3.6. Eleştirel Düşünme ve Sosyal Sorumluluk:

Pazarkaya'nın eserleri genellikle incelikli sosyal eleştiriler içerir. Öğretmenler öğrencilere sadece gerçekleri aktarmakla kalmamalı, aynı zamanda eleştirel düşünmeyi, topluma karşı sorumluluk almayı ve sosyal sorunlarla aktif olarak ilgilenmeyi de öğretmelidir.

Pazarkaya'nın eğitim görüşlerinden ilham alan bir öğretmen, bütüncül, kültürel açıdan duyarlı ve sosyal açıdan adil bir pedagoji izleyebilir. Bu, öğrencilerin akademik gelişimini desteklemenin yanı sıra, çok kültürlü bir toplumda özgüvenli ve mantıklı bir şekilde yol almalarına da yardımcı olacaktır.

2. *AĞACA TAKILAN UÇURTMA* – UÇURTMA'DA UMUTLAR

Yüksel Pazarkaya'nın *Ağaca Takılan Uçurtma* (1975) adlı derlemesi (tanıtım için bkz. Öztürk / Akın, 1998: 93-95), şiirleri, öyküleri, masalları ve oyunları bir araya getirerek kültürlerarası bir eğitim aracı görevi üstlenmeyi amaçlamıştır. Derleme, Türk kültürüne edebi bir bakış sunarak Türk ve Alman okurlarını birleştirmeyi hedeflemiştir. Eserin adı, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın bir şiirinden alınmıştır.

Pazarkaya, (eserin yayınlandığı 1975 yılı itibariyle) Türk edebiyatında çocuk edebiyatı ve yetişkin edebiyatı arasında kesin bir ayrım olmadığını, bu nedenle bu eserin hem genç hem de yetişkin okuyuculara hitap ettiğini belirtiyor. Derleme, çeşitli Türk yazarların eserlerini içeriyor ve dil, gelenekler, sosyal yapılar ve ekonomik zorluklar da dahil olmak üzere Türkiye'deki yaşamın sosyal ve kültürel yönlerini yansıtıyor.

Bu derlemenin temel amacı, kültürel yanlış anlamaları azaltmak ve karşılıklı anlayışı geliştirmek için Türk yaşamının otantik bir resmini sunmaktır. Edebi metinler, özellikle göç ve kimlik oluşumuyla ilgili olarak, Türk çocuklarının ve gençlerinin günlük gerçekliklerini ele almak üzere bilinçli olarak seçilmiştir. Ayrıca, Türk kültürünün özgünlüğünü vurgulamak amacıyla çeviri sürecinde dilsel özelliklerin korunmasına özen gösterilmiştir (bkz. örn. Pazarkaya, 1975: 53, 55, 47).

Genel olarak, *Ağaca Takılan Uçurtma* hem Türk hem de Alman çocuklarının kültürel farklılıkları anlamalarına ve saygı duymalarına yardımcı olarak kültürlerarası eğitimi teşvik etmektedir. Pazarkaya'nın bu derlemesi, Almanya'da yaşayan Türk çocuklarını olumlu bir eğitim ortamında desteklemeyi ve kültürel kimlikleriyle daha güçlü bir bağ kurmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

2.1. Pazarkaya'nın eğitim önerileri

Yüksel Pazarkaya'nın *Ağaca Takılan Uçurtma* adlı eserinde, kültürlerarası eğitim ve dil çeşitliliğiyle yakından bağlantılı birçok temel eğitim kavramı tespit edilebilir. Bu derleme, edebi eğlence sunmanın yanı sıra pedagojik ve sosyal bir ivme de sağlayan şiirleri, öyküleri, masalları ve oyunları bir araya getirmektedir.

2.1.1. Kültürlerarası eğitimi teşvik etmek:

Pazarkaya, Türk ve Alman çocukları arasında kültürel alışverişin önemini vurgulamaktadır. Türk geleneklerini, dilini ve yaşam biçimlerini yansıtan metinler seçerek, Alman okuyuculara Türk kültürü hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda, eser Türk çocuklarının kendi kültürel kimliklerini takdir etmelerine ve yabancı bir ortamda kendilerini daha iyi yönlendirmelerine yardımcı olmaktadır.

2.1.2. Bir Eğitim Kaynağı Olarak Çokdillilik:

Pazarkaya'nın temel kaygılarından biri ikidilliliğin teşvik edilmesidir. Eserlerindeki çeviriler ve dilsel özellikler, çokdilliliği bir zenginlik olarak gördüğünü göstermektedir. Türkçe ve Almanca konuşan çocukların kültürler arasında bir köprü kurabileceğini ve dilsel çeşitliliğin aktif olarak teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

2.1.3. Kimlik Oluşumu ve Sosyal Entegrasyon:

Ağaçtaki Uçurtma adlı eserdeki öyküler ve şiirler, iki kültür arasında gidip gelen göçmen çocukların karşılaştığı zorlukları ele almaktadır. Pazarkaya, eğitimin sadece bilgi aktarmakla kalmayıp aynı zamanda kimlik oluşumuna da katkıda bulunduğunu göstermektedir. Çocukları

köken miraslarını bir güç olarak anlamaya ve topluma aktif olarak katılmaya teşvik eden bir pedagojiyi savunmaktadır.

2.1.4. Eleştirel Düşünme ve Sosyal Yansıma:

Pazarkaya'nın eserleri genellikle incelikli sosyal eleştiriler içerir. Göçmen çocukların yüksek öğrenime erişimini zorlaştıran sosyal eşitsizlikleri ve eğitim engellerini ele alır. Metinleri, sosyal yapılar üzerine düşünmeyi ve fırsat eşitliğini savunmayı teşvik eder.

2.1.5. Edebiyatın eğitim aracı olarak kullanımı:

Pazarkaya, tanınmış Türk yazarların eserleri de dahil olmak üzere Türk edebiyatından metinler seçerek, edebiyatın sadece estetik değil, aynı zamanda eğitici bir işlevi olduğunu göstermektedir. Karmaşık konuları anlaşılır kılmak ve çocukları ve gençleri kendi yaşadıkları gerçeklik üzerine düşünmeye teşvik etmek için edebi araçlar kullanmaktadır.

Ara sonuç olarak Pazarkaya, *Ağaca Takılan Uçurtma* adlı eserinde eğitimi kültürlerarası, dilsel ve sosyal bir süreç olarak ele almaktadır. Eseri, çocukların geçmişlerine bakılmaksızın eşit eğitim fırsatlarına sahip olduğu açık ve çeşitli bir toplum için bir çağrıdır.

3. EĞİTİMCİ OLARAK PAZARKAYA

İnceleyeceğimiz 04.11.2006 tarihli metin, yazarın konuk öğretim görevlisi olarak çalıştığı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2006-2007 eğitim-öğretim yılı açılış töreninde (bkz. Görsel) yaptığı konuşma metni olup, eğitim/ci deneyimlerinden süzülmüş görüşlerini yansıtmaktadır (bkz. EK). Yüksel Pazarkaya, akademik ve kültürel geçmişini kullanarak yaşam boyu öğrenmenin önemini vurgulamakta, geçmişe dönük bir bakış açısıyla, eğitim süreçlerinin yıllar içinde hayatını nasıl zenginleştirdiğini anlatmaktadır.

Almanya'da öğrenci olarak geçirdiği ve daha sonra çeşitli uluslararası kurumlarda öğretim görevlisi olarak çalıştığı deneyimlerinden yola çıkarak, eğitimin sadece bilgi aktarmakla kalmayıp aynı zamanda özgeciliği[2] ve adaleti de nasıl geliştirdiğini açıklamaktadır. Kendi öğretmenlik ve öğrencilik dönemlerini hatırlayarak, bu iki rol arasındaki sinerjik ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

Görsel: Yüksel Pazarkaya, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılı Açılış dersini verirken (22.09.2006)

Konuşmasında özellikle yaşam boyu öğrenmenin önemi vurgulanmaktadır. Pazarkaya, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'da ortaya çıkan yetişkin eğitim merkezleri gibi girişimlerden ve bu tür kurumların kültür ve eğitimin yeniden canlanmasına yaptığı önemli katkıdan

[2] "Özgeci olma durumu (...) Hep başkaları için çalışan, başkalarının iyiliği için elinden geleni esirgemeyen (kimse), diğerkam. (*Türkçe Sözlük*, 1979: 635)

bahsetmektedir. Ayrıca Türkiye'deki benzer girişimlerle bir karşılaştırma yaparak, eğitimin bir ülkenin sosyal ve kültürel gelişimi için ne kadar önemli olduğunun altını çizmektedir.

Ayrıca, örneğin Almanya'da yapıldığı gibi, yaşlılar için eğitimin teşvik edilmesinin gerekliliğine de dikkat çekmekte; eğitimin, yaşlı insanların aktif kalmalarına yardımcı olmakla kalmayıp, bilişsel yeteneklerini daha da geliştirebileceğini açıklamaktadır. Örnek olarak, yeni ufuklar keşfeden ve hayatlarını yeniden yapılandıran yaşlı öğrencilerin ilham verici hikayelerini göstermektedir.

Özetle, metin eğitimin dönüştürücü gücünün altını çizmekte ve yaşam boyu öğrenmeyi bireyler ve toplum için değerli bir yatırım olarak sunmaktadır.

3.1. Öğrenmeye dair Deneyimler - Düşünceler

Yüksel Pazarkaya'nın öğrenme konusundaki deneyimleri ve görüşleri, uzun akademik kariyerinin yanı sıra kişisel deneyimleriyle de şekillenmiş, derin ve kapsamlıdır. Öğrenmenin yaş sınırı tanımayan, ömür boyu süren bir süreç olduğunu vurgular. Hem öğrenciyken hem de daha sonra öğretmenken, öğretmenin kendisinin de bir öğrenme biçimi olduğunu fark etmiştir. Bu farkındalık, daha ilkokuldayken sınavları değerlendirmekle görevlendirildiği gençlik yıllarında başlamış ve ona adalet ve tevazu gibi önemli değerler kazandırmıştır.

Pazarkaya ayrıca, öğrencilere karşı alçakgönüllü olmanın ne kadar önemli olduğunu, bunun karşılıklı bir etkileşime yol açarak öğrenme sürecini zenginleştirdiğini anlatmaktadır. Hem Türkiye'de hem de tanınmış uluslararası üniversitelerde öğretmen olarak edindiği deneyimler, bu rolün çoğu zaman kendi öğrenme sürecinin en yoğun aşaması olduğunu göstermiştir. Ona göre, öğretmenlik sadece mesleki bir yükümlülük değil, aynı zamanda kişisel gelişim için bir fırsattır.

Pazarkaya, örgün eğitim konusunda, Almanya'daki yetişkin eğitim merkezleri (Volkshochschulen) gibi kuruluşların önemini vurgulamakta; bu merkezlerin sadece bireysel gelişime hizmet etmekle kalmadığını, aynı zamanda kültürel ve sosyal yenilenmeye de önemli katkı sağladığını belirtmektedir. Bu kurumların yapısını, Türkiye gibi ülkelerin yetişkin eğitimini ve yaşam boyu öğrenmeyi etkin bir şekilde teşvik etmesi için bir model olarak görmektedir.

Ayrıca, yaşlıların eğitimdeki rolüne de değinmektedir. Pazarkaya, yaşlıların zihinsel yeteneklerini aktif olarak korumalarına ve eğitimlerine devam etmelerine olanak sağlayan yaşlılar üniversiteleri gibi kurumların çabalarını takdir etmektedir. Eğitimi, sadece bilgi aktarmakla kalmayıp aynı zamanda sosyal ve zihinsel sağlığı da güçlendiren sürekli bir yolculuk olarak görmektedir.

Pazarkaya, eğitimin sadece bilgi edinmekten ibaret olmadığına, aynı zamanda özgeciliği, adaleti ve kişisel gelişimi de teşvik ettiğine inanmaktadır. Pazarkaya'nın yaşam öyküsü, bireysel ve toplumsal gelişmenin temeli olarak gördüğü öğrenmenin dönüştürücü gücünün bir kanıtıdır.

3.2. Pazarkaya'nın dinleyicilerine önerileri

Yüksel Pazarkaya, özellikle dinleyicilerini yaşam boyu öğrenme ilkelerini benimsemeye ve uygulamaya teşvik etmektedir. Eğitimin yaş sınırı tanımadığını ve kişisel gelişim ile toplumsal kalkınmayı destekleyen sürekli bir süreç olduğunu, kendi deneyimlerinden yola çıkarak, öğrenme sürecinde tevazunun ve öğretmen ile öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimin önemini vurgulamaktadır.

Almanya'daki yetişkin eğitim merkezleri gibi, yetişkin eğitimini ve sürekli eğitimi erişilebilir kılan yapılar oluşturulmasını önermektedir. Özellikle bu tür girişimlerin Türkiye'de de yaygınlaştırılması gerektiğini, böylece eğitim açığının kapatılacağını ve ülkenin kültürel ve sosyal gelişiminin destekleneceğini belirtmektedir.

Dahası, Pazarkaya yaşlılar için de eğitimi savunmakta ve faydalarını vurgulamakta ve Almanya'dan, yaşlıların eğitim yoluyla hayata yeniden anlam kattıkları ilham verici örnekler vermektedir. Böylece yaşlıların aktif kalmaları, yeni ufuklar keşfetmeleri ve bilişsel yeteneklerini geliştirmeleri sağlanabilecektir.

Pazarkaya dinleyicileri eğitimi ömür boyu süren bir çaba olarak görmeye ve her yaştan insanın eğitime erişimini sağlayacak yapıları ve programları desteklemeye teşvik etmektedir. Eğitim sadece bir bilgi kaynağı değil, aynı zamanda hayatı zenginleştirmenin ve toplumu güçlendirmenin bir yoludur.

3.3. Pazarkaya'nın Almanca öğrenenler hakkında düşünceleri

Yüksel Pazarkaya, Almanya'da Almanca öğrenen Türklerin deneyimlerine dair değerli bilgiler paylaşmaktadır. Kendi öyküsünden yola çıkarak, dil edinmenin entegrasyon ve akademik başarı için ne kadar önemli bir adım olduğunu anlatmaktadır.

Pazarkaya, Mainz'deki ilk günlerini, yoğun Almanca kurslarına katıldığı zamanları hatırlamaktadır. Bu kurslar çoğunlukla Alman öğretmenler tarafından verilmekte olup, ancak Türkolog Şinasi Tekin, Almancayı Türkçe kullanarak açıklayarak çok önemli bir rol oynamıştır. Tekin, üstün öğretme becerileriyle dil bariyerinin zorluklarını hafifleterek Türk öğrencilere destek olmuştur. Daha sonra Almanya'ya gelen Türkler, Tekin'in derslerini kaçırdıkları için pişmanlık duyduklarını dile getirmişlerdir.

Pazarkaya, kendi Almanca dil eğitimini tamamladıktan sonra, genç Türk akademisyenlere Almanca öğretme görevini üstlenmiştir. Almanca öğrenmenin sadece bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda eğitime erişim ve kültürlerarası anlayış için de ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Bu deneyimler, dilin başarı ve entegrasyonun anahtarı olduğuna dair inancını pekiştirmektedir. Dil öğrenmek, Almanya'daki Türkler için hem akademik hem de sosyal açıdan yeni fırsatlar açmaktadır. Pazarkaya, karşılıklı destek ve kültürel alışveriş değerlerine sadık kalmaktadır.

3.4. Almanca öğretmen adaylarına öneriler

Yüksel Pazarkaya, öğretmen adaylarının pedagojik rollerini sadece öğretmek değil, aynı zamanda öğrenmek için de bir fırsat olarak görmelerini önermektedir. Öğrencilere karşı alçakgönüllü bir tutumun, karşılıklı etkileşimi kolaylaştırdığını ve her iki tarafın da öğrenmesini zenginleştirdiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerinin ihtiyaçlarını ve durumlarını değerlendirirken hem adil hem de objektif olma sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiğini düşünmektedir.

Pazarkaya, sürekli mesleki gelişimin önemini vurgulamakta ve öğretmenleri pedagojik becerilerini ve konu bilgilerini sürekli olarak genişletmeye teşvik etmektedir. Pazarkaya, öğretme işinin, öğretmeni yaşam boyu öğrenmeyi aktif olarak deneyimleme konumuna getiren dinamik bir süreç olduğuna dikkat çekmektedir.

Ayrıca, öğrencileri motive edecek şekilde eğitim tasarlamayı önermektedir. Öğretmenler, öğrenme sürecinin keyifli ve başarılı olmasını sağlamalı, böylece öğrenciler öğrenmekten zevk almalı ve ilerlemeleri ölçülebilir olmalıdır. Bu unsurlar, öğrenci motivasyonunun korunmasına ve güçlendirilmesine katkıda bulunur düşüncesindedir.

Genel olarak Pazarkaya, öğretmen adaylarını eğitim sürecinde proaktif bir rol üstlenmeye, hem bilgi aktarımını hem de kişisel gelişimi desteklemeye çağırmaktadır.

3.5. Pazarkaya'nın, kendi öğretmeninden öğrendikleri

Yüksel Pazarkaya, ilkokul dördüncü sınıfta öğretmeni İbrahim İltan ile yaşadığı, hayatını şekillendiren bir deneyimi anlatmaktadır. İltan, ona sorumluluğun önemini alışılmadık bir şekilde gösterir. Öğretmen, sınıfın sınav kağıtlarını ona verip okumasını ve notlandırmasını söyler. Genç Pazarkaya için bu, heyecan verici ve bunaltıcı bir deneyimdir; onu alışılmış öğrenci rollerinin ötesine taşıyan bir görevdir.

Geriye dönüp baktığında Pazarkaya, İltan'ın kendisine birkaç önemli ders verdiğini fark eder:

1. Sorumluluk almak: Çalışmaları değerlendirerek, bir göreve vicdanlı bir şekilde kendini adamayı öğrenir.
2. Adalet ve objektiflik: Sınıf arkadaşlarının sınavlarını değerlendirirken adil ve tarafsız kalmak zorunluluğunu öğrenir.
3. Alçakgönüllülük: Olağanüstü sorumluluğa rağmen, sınıf arkadaşlarına karşı kibirli olmamak önemlidir.

Bu dersler, Pazarkaya'nın daha sonraki öğrenim ve öğretiminin temelini oluşturur. Öğretmenin de bir öğrenme biçimi olduğunu anlar. İltan'ın yöntemi ufkunu genişletir ve hem bir öğretmen hem de yaşam boyu öğrenen biri olarak onu etkileyen yaklaşımlar kazandırır.

3.6. Öğrenme ve öğretme arasındaki karşılıklı etkileşim

Yüksel Pazarkaya, öğrenme ve öğretmeyi sıkı sıkıya iç içe geçmiş, karşılıklı süreçler olarak görür. Deneyimi, öğretmenin sadece bilgi aktarma yolu olmadığını, aynı zamanda kişinin kendisini öğrenmesi için de önemli bir fırsat olduğunu göstermektedir. Bu ilişkiyi simbiyotik olarak tanımlar: Öğretmenler bilgi ve yöntemlerini aktarırken, aynı zamanda kendi anlayışlarını derinleştirir ve bakış açılarını genişletirler.

Pazarkaya, öğretmenlerin konuyla yoğun bir şekilde ilgilenmek, onu yapılandırmak ve başkaları için anlaşılır kılmak zorunda oldukları için, öğretmenin de bir öğrenme biçimi olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlılık, onları öğretimlerini etkili ve ilham verici kılmak için sürekli olarak yeni yöntemler ve yaklaşımlar aramaya teşvik eder.

Dahası, Pazarkaya öğrenme sürecinde alçakgönüllülüğün rolünü vurgulamaktadır: öğretmenler öğrencilerine karşı açık ve saygılı olmalıdır, çünkü onların sorularından, eleştirilerinden ve bakış açılarından faydalanabilirler. Pazarkaya, bu tutumun sadece öğretimin kalitesini artırmakla kalmayıp, öğrencilerin güvenini ve motivasyonunu da güçlendirdiğini açıklamaktadır.

Özellikle etkili olan fikri, öğretmenliğin adaletli ve nesnel uygulamalar fırsatı sunduğudur. Öğretmenler, öğrencilerinin eğitiminden sorumludur ve adil ve empatik kararlar vermek zorundadır; bu da kendi karakter gelişimlerini destekler.

Özetle, Pazarkaya öğrenmeyi ve öğretmeyi, her iki tarafın da –öğretmenlerin ve öğrencilerin– birbirlerinden faydalanabileceği ve birbirlerinden gelişebileceği, karşılıklı olarak zenginleştirici süreçler olarak görmektedir. Bu da onun için eğitim sürecini ömür boyu süren bir macera haline getirmektedir.

4. SONUÇ: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme

Çalışmanın ilk iki bölümünde ele alınan edebi/kurmaca çıkarımlar ile üçüncü bölümdeki deneyimsel yaklaşımlar karşılaştırıldığında şu temel farklılıklar ve sentezler ortaya çıkmaktadır:

Toplumsal Odak vs. Bireysel Dönüşüm: İlk iki bölüm, daha çok sosyolojik ve yapısal bir perspektifle göçmen çocukların kimlik karmaşası, iki dillilik ve eğitim sistemindeki fırsat eşitsizliği gibi "hedef kitle" odaklı sorunlara yoğunlaşmaktadır. Üçüncü bölüm ise odağı bireye çekerek, eğitimin her yaştaki psikolojik ve bilişsel zenginleştirici gücünü vurgulamaktadır.

Eğitimin Kapsamı: Bölüm 1 ve 2'de eğitim, ağırlıklı olarak okul-aile-toplum üçgeninde ve entegrasyon aracı olarak konumlandırılırken; Bölüm 3'te bu sınırları aşarak üniversitelerden halk eğitim merkezlerine, hatta yaşlılık dönemindeki hobilere kadar uzanan evrensel bir yaşam felsefesine dönüşmektedir.

Öğretmen Rolündeki Dönüşüm: İlk kısımlarda öğretmen profili, kültürlerarası duyarlılığı olan ve "bilgi aktaran bir rehber" olarak kurgulanırken; üçüncü bölümde öğretmen, öğrencisinden öğrenen, tevazu sahibi ve bu etkileşimle kendi karakter gelişimini sürdüren "simbiyotik bir öğrenen" olarak yeniden tanımlanır.

Ortak Payda: Adalet ve Sosyal Sorumluluk: Her üç bölümün birleştiği nokta, eğitimin bir "vicdan ve adalet" meselesi olmasıdır. Pazarkaya'nın gerek kurmaca eserlerinde savunduğu fırsat eşitliği , gerekse kendi hayatında öğretmeninden öğrendiği tarafsızlık ve sorumluluk bilinci, onun eğitim tasavvurunun sarsılmaz temelini oluşturur.

Bu doğrultuda Pazarkaya'nın görüşleri, göçmenlere yönelik özel bir pedagojiden, tüm insanlığı kapsayan evrensel bir "yaşam boyu gelişim" modeline doğru evrilmektedir.

KAYNAKÇA

Akdemir, G. [2009]. Yüksek sesle okunacak öyküler: Yüksel Pazarkaya'dan 'Takvim öyküleri'. *Cumhuriyet Kitap*, Sayı: 1061, s. 4.

Başaran, M. A. (2024). Das Frauenbild in den Büchern von Yüksel Pazarkaya. *Journal of Current Debates in Social Sciences,* 7(S.1), 1-13. DOI: http://dx.doi.org/10.29228/cudes.79794

Bayrakdar, F. (2008). *Kültür aktarımında çeviri stratejileri: Yüksel Pazarkaya'nın Türkçe- Almanca çeviri örneğinde bir araştırma*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal, 9*(2), 27–40.

Boyacı, İ. (2010). Yüksel Pazarkaya Örneğinde Göçmen Türk Aydınında Kimlik Problemi ve Çözümü. *Turkish Studies;* Ankara Vol. 5, Iss. 2, (2010): 878-896. DOI:10.7827/TurkishStudies.1278

Demirtaş, A. (2011). Sosyo-Ekonomik Yönüyle Almanya'ya Göçün Yüksel Pazarkaya'nın 'Oturma İzni' Adlı Öykü Kitabına Yansımaları. *Turkish Studies;* Ankara Vol. 6, Iss. 3, 675-689. DOI:10.7827/TurkishStudies.2263

Er, M. (2013). Yüksel Pazarkaya'nın 'Mediha' Adlı Eserinde Türk Kadını İmgesi. *Diyalog. Interkulturelle Zeitschrift für Germanistik*, 24-31.

Güngör, H. (2023). Yüksel Pazarkaya'nın Ben Aranıyor adlı romanında kimlik (benlik) arayışı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö12, 460-471. https://doi.org/10.29000/rumelide.1330525

Işık, ihsan (2006). *Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*, Cilt: 7, Ankara: Elvan Yayınları, s. 2980-2981.

Kocadoru, Y. (2004). Yüksel Pazarkaya ve Nevfel Cumart'ın Şiirlerindeki Almanya İmgelerinin Karşılaştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 67-74. https://izlik.org/JA69JS45GM

Oraliş, M. (2012). Öykü Mevsimi: Yüksel Pazarkaya'nın Mevsim Öyküleri. *Studien Zur deutschen Sprache und Literatur*, 1(23), 55-69. https://izlik.org/JA26MW22AJ

Özcan, J. (2008). *Erziehungsprobleme in den Werken von Yüksel Pazarkaya: Ein Beitrag zur interkulturellen Erziehung mit Hilfe der Literatur*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Öztürk, A. O. / Akın, Ş. M. (1998). Almanya'daki Türk Çocuk Edebiyatı Üzerine Kısa Notlar. *Türk Yurdu*, Sayı: 136, Aralık 1998, s. 93-95.

Öztürk, A. O. / Akın, Ş. M. (2010). Almanya'daki Türk Çocuk Edebiyatı Üzerine Kısa Notlar. *Dilin Çağrısı. Yüksel Pazarkaya'ya 50. Sanat Yılında Armağan*, Haz. İnci Pazarkaya, İstanbul: TÜYAP, s. 197-201.

Öztürk, A. O. / Özcan, J. (2010). Bildungsfragen in den Werken des türkisch deutschen Autors Yüksel Pazarkaya. Sein Beitrag zur interkulturellen Erziehung. Szendi, Zoltán (Hrsg.): *Wechselwirkungen II. Deutschsprachige Literatur und Kultur im regionalen und internationalen Kontext*. Kongressbeiträge der Internationalen Germanisten–Tagung, 9. bis 11. September 2010, Germanistisches Institut, Philosophische Fakultät der Pécser Universität, Pécser Studien zur Germanistik: 6, Praesens Verlag, Bd. 2., 77-92.

Pazarkaya, Y. (1975). *Der Drachen im Baum. Gedichte-Erzählungen-Märchen und Spiele*. München-Wien: Jugend und Volk Verlag

Pazarkaya, Y. (1983). *Spuren des Brots*, Zürich: Unionsverlag.

Pazarkaya, Y. (1987): *Balık Suyu Sever*, Schulbuch, Hückelhoven: Anadolu Verlag.

Pazarkaya, Y. (1992). *Balina'nın Bebeği,* Schulbuch, 5. Auflage, Hückelhoven: Anadolu Verlag.

Pazarkaya, Y. (1996). *Somut Şiir*. Istanbul: Açı Yayıncılık.

Pazarkaya, Y. (2006). [Yaşam Boyu Öğrenme]. Yayınlanmamış Açılış Konuşması (04.11.2006).

Pazarkaya, Y. / Meier-Braun, Karl-Heinz (Hg.) (1983). *Die Türken - Berichte und Informationen zum besseren Verständnis der Türken in Deutschland*, Berlin: Ullstein Verlag.

Pazarkaya, Yüksel (1984). Türkiye, Mutterland - Almanya, Bitterland... Das Phänomen der türkischen Migration als Thema der Literatur/"Türkiye, mother country - Almanya, bitter country" *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik*; Göttingen Vol. 14, Iss. 56, 101.

Rommelspacher, Birgit (1995*): Dominanzkultur. Texte zu Fremdheit und Macht,* Orlanda Frauenverlag.

Margrit Fröhlich, Astrid Messerschmidt, Jörg Walther (2003). *Migration als biografische und expressive Ressource,* Beiträge zur kulturellen Produktion in der Einwanderungsgesellschaft, Frankfurt a. M.: Brandes & Apsel.

Taş, S. / Pazarkaya, Y. (2017). Göç(er) Edebiyatı Yazarı Yüksel Pazarkaya ile Söyleşi. *Göç Dergisi*, 4/2017, Sayı: 2, 247-252.

Tilbe, A., / Civelek, K. (2018). Çatışma ve Göç Kültürü Modeli Bağlamında Göç Romanı Okuması: Yüksel Pazarkaya'nın Savrulanlar'ı. *Göç Dergisi*, 5(1), 77-106. https://doi.org/10.33182/gd.v5i1.590

Türkçe Sözlük (1979). 6. Baskı. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.

Yıldırım, A. / Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, E., / Alaca, S. (2019). Yüksel Pazarkaya' nın "OTURMA İZNİ" Adlı Öykü Kitabında Göç Meselesi. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi,* 2(2), 317-330. https://izlik.org/JA23NY26XH

EK:

Okul Sırasından Yetişkin Eğitim Merkezine: Yaşam Boyu Öğrenme Çağrısı[*]

Dr. Yüksel Pazarkaya

Sayın Rektörüm,

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin Sayın Senato Üyeleri,

Değerli Öğretim Üyeleri, Sevgili Öğrenciler

Şu an burada bulunmak bana heyecan veriyor.

Bu, sınava girmiş ve sonuç bekleyen bir öğrencinin heyecanı.

Bu heyecan, öğrenciliğin yaşam boyu sürdüğünü gösteriyor bir kez daha. "Öğrenmenin yaşı olmaz", özdeyişi bu gerçeği atasözü kesinliğiyle saptıyor. İlkokula başlarken de aynı heyecanı duymuştum. İzleyen bütün sınavlarda ve her yeni başlangıçta da. Öğretmek de benim için her zaman öğrenmenin bir değişik yolu olmuştur. Bu deneyimi çok erken yaşlarda yaptım. Daha ilkokulun dördüncü sınıfında rahmet ve sevgiyle andığım öğretmenimiz İbrahim İltan, bir yazılı sınavının ardından topladığı kağıtları elime tutuşturup, "oku, notlarını ver!", dediği zaman, bununla hangi eğitim ilkesini uyguladığını kavrayacak bilgi ve bilince sahip değildim. O zaman, bu bana ayaklarımın yerden kesilmesi gibi, bir duygu verdi. Bu duyguyu sınıf arkadaşlarım karşısında da göstermeye kalkışınca, öğretmenim, bugün artık uygulanmayan bir cezayla, ayaklarımı yeniden yere indirdi.

Bugünkü aklım şöyle diyor: "Öğretmenin sana, öğrendiğini pekiştirmen, sınıf arkadaşlarına karşı adaletli ve alçakgönüllü olmayı öğrenmen için, alışılmamış bir yöntem uyguladı." Bunu kavradığım andan itibaren, her şeyin, en başta da öğretme işlevinin, öğrenme olduğunu, öğrenmenin de süreğen çalışmak, bilgilenmek, bilgiyi genişletmek ve derinleştirmek olduğunu da yavaş yavaş kavramaya başladım. Öğretme görevini üstlenince, bunun aslında bir öğrenme süreci olduğunu, dolayısıyla öğrenci konumunda olanlar karşısında alçakgönüllü olmanın, bu süreçten en iyi yararlanmak için önkoşul olduğunu öğrendim. Aynı zamanda, benim öğrenmeme olanak sağlayan öğrencilerime karşı kendimi üstün göremezdim, onların durumlarını değerlendirirken, haktanır, hak bilir, ölçü ve ölçütlerde nesnel ve özendirici olmayı öğrenmeliydim. Bu açıdan şanslı biriydim. İzmir Namık Kemal Lisesi'ni bitirdikten sonra, Sümerbank bursuyla kimya yüksek mühendisliği öğrenimi için Almanya'ya gönderildim. Lisedeki yabancı dilim İngilizceydi. Önce Almanca öğrenmem gerekiyordu. O dönemin resmi burslu bütün öğrencileri Mainz Üniversitesi'nin Germersheim Yabancı Diller Enstitüsü'nde tam gün yoğun bir Almanca dil kursuna gönderildik. Öğretmenlerimizin hepsi Almandı. Yalnız, Almanca dilbilgisini Türkçe açıklamalı ve karşılaştırmalı olarak bize geçen yıl yitirdiğimiz Harvard Üniversitesi'nin dünyaca ünlü Türkolog'u sevgili hocamız Şinasi Tekin veriyordu. Şinasi Tekin hocamız Hamburg Üniversitesi'nde Türkoloji doktorasını tamamlamış, Türkiye'de askere alınma tarihine kadar Mainz Üniversitesi'nin adı geçen enstitüsünde benim gibi daha sonra Alman üniversitelerinde çeşitli dallarda öğrenim görecek Türk öğrencilere mükemmel Almancasıyla ders vererek yararlı oluyordu. Bizim dönemimiz sonunda askerlik görevini yapmak üzere, Türkiye'ye döndü. Askerlikten sonra Erzurum Üniversitesi'nde Türkoloji'yi kurdu. Daha sonra da Harvard Üniversitesi'nden teklif aldı.

Hocamız Türkiye'ye döndükten sonra, yeni dönemde Türkiye'den yüksek öğrenim ya da doktora öğrenimi için gelen öğrenciler, yalnızca Alman öğretmenlerden ders alıyorlardı. Bu arada ama bizden, bir dönem eskilerden Şinasi Tekin hocamızı ve bize sağladığı büyük katkıları öğrendiler. Şinasi Tekin hocanın dönmüş olmasına çok hayıflandılar. Enstitü yönetimine, biz de dilbilgisi için bir Türk öğretmen isteriz, diye başvurdular. O arada benim dönemimden bütün arkadaşlar asıl öğrenimlerine başlamak üzere çeşitli üniversitelere gitmek için Germersheim'den ayrıldılar. Benim kimya öğrenimim Stuttgart'ta bir dönem sonra başlayacaktı. Bu dönemi, Alman öğrencilerin girdiği derslere kayıt yaparak değerlendirmek istedim. Dolayısıyla yeni gelen Türk öğrencilere Almanca dilbilgisi dersi verme önerisi doğrudan bana geldi. Yaşım on sekiz. Özellikle doktora için gelen Türk öğrenciler yaş olarak hepsi ağabeyim. İşte bugün gerçekten iyi kötü Almanca biliyorsam, bunun temelini, Şinasi Tekin hocanın derslerinde aldığım notları tekrar tekrar çalışarak, yeni gelenlere verdiğim derslere, dolayısıyla yeni dönem Türk öğrencilere borçluyum. Bu benim aynı zamanda ilk yüksek okul öğretmenliğim oldu, ama öğrencilik yanım bu sürede mutlaka daha ağır bastı. Aynı şeyi 1965-1980 arası Stuttgart Üniversitesi'nde, daha sonra birer dönem konuk profesör olarak çağrılı gittiğim Princeton, St. Louis Washington Üniversitesi'nde, Philadelphia Bryn Mawr College'de, Ohio Devlet Üniversitesi'nde ve Poetika dersleri verdiğim Dresden Üniversitesi'nde de yaşadım. Her zaman en çok, en yoğun öğrendiğim dönemler, öğretim görevi üstlendiğim bu dönemler oldu.

Son olarak, bana bu olanağı, 2005/2006 akademik ders yılında üniversitemiz, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi verdi. Bunun için ayrıca gönül borcu duyuyorum. Bir ders yılı boyunca haftada on iki saat Türk Dili ve Edebiyatı ve iki saat de Almanca bölümünde lisansüstü sınıfa dersim oldu. Dolayısıyla Türk Dili ve Edebiyatı alanında öğrenme yoğunluğum da Almanca bölümündeki yoğunluğun tam altı katıydı. Bu girizgahı uzattığım için bağışlamanızı dilerim. Siz değerli hocalarım ve öğrencilerim karşısında malumu yinelediğimi biliyorum. Ama eğitim ve öğrenimle ilgili asıl konuma girerken, kendi deneyimlerim bana somut örnek gibi göründü. Şimdi sözünü etmek istediğim konuda da aslında yurtdışında edindiğim deneyimleri sizinle paylaşmak istiyorum. Yaşam boyu öğrenme ilkesinin, etken ve yararlı düzenlenmesi, örgütlenmesi konusu üzerinde durmak istiyorum. Süreğen eğitimin yaşam boyu

[*] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Üniversite Senatosu'nun kararıyla ulusal ve uluslararası kalıcı eğitsel ve edebi başarılarına dayanarak „Fahri Doktora" payesi ile ödüllendirdiği Dr. Yüksel Pazarkaya'nın 22.09.2006 tarihli eğitim-öğretim yılı açılış töreninde yaptığı konuşma metni olup A.O. Öztürk tarafından yayına hazırlanmıştır.

düzenli sağlanması konusunda Avrupa ülkelerinde aydınlanma sonrası süreçte, özellikle on dokuzuncu yüzyılda başlatılıp, yirminci yüzyılda geliştirilmiş, kurum ve kuruluşlar var. Deneyimlerimi yaptığım Almanya'dan örnek vermek istiyorum. 8 Mayıs 1945 tarihinde fiilen sona eren İkinci Dünya Savaşı, yerle yeksan, baştan aşağı harabe bir Almanya bırakmıştı. Bu Almanya'da iş ve aştan da önce derhal harekete geçilen ve kurulan iki alan oldu. Tiyatro ve eğitim. Bombardımanlarda neredeyse bütün binalar yıkıldığı için, ancak bodrumlarda tiyatro yapmak mümkündü. Bodrum tiyatrosu (Kellertheater) kavramı dillerdeydi. Aynı biçimde yine bodrum katlarında ya da ayakta kalmış tek tük odalarda, binalarda derhal eğitime geçilmeye başladı. Yalnızca okul eğitimine değil. Hemen ergin ve yetişkin eğitimine de. Temelleri on dokuzuncu yüzyılda atılmış (Volkshochschule) Halk Yüksek Okulu her kentte, her kasabada ve zamanda her semtte çalışmaya başladı. Rönesans ve Aydınlanma bilinci, hele Nazi dönemi ve İkinci Dünya Savaşı gibi, Rönesansı ve Aydınlanmayı tersine çeviren, tarih tersine çevrilmeyeceği için, yıkıp yok eden bir sürecin ardında bıraktığı harabede yaşamanın ilk koşulu, yaşamın temeli kültür ve eğitim olduğu için, konuttan ve fabrikadan önce, tiyatro ve okul gelmiştir.

Tiyatro konusunda bu gelişmeyi çok iyi bilen çağdaş Türk Tiyatrosu'nun kurucusu, sevgili anısı önünde saygıyla eğildiğim Muhsin Ertuğrul, Almanya'dan aldığı esinle Devlet ve Bölge Tiyatroları tasarılarını gerçekleştirmek için yaşam boyu uğraş verdi.

Dr. Yüksel Pazarkaya ÇOMU GÜNLERİ kapsamında Rektör Prof. Dr. Ramazan Aydın'ın elinden fahri doktora diplomasını alırken (04.11.2006) (Foto: AOÖ)

Halk eğitimi konusunda da ülke koşullarına uygun ve etkili halkevleri tasarısı yaşama geçirildi. Ancak bu hem büyük kentlerle sınırlı kaldı hem de siyasi tasarrufların hedefi olarak, gelişmesine, tıpkı Köy Enstitüleri'nde olduğu gibi izin verilmedi. Halk eğitimi ülkemizde daha sonra çok dar bir çerçeve içinde Halk Eğitim Merkezlerinde yaşama geçirildi. Gerçek bir halk eğitimi için bunun yeterli olmadığı ortada. Oysa, bilgi, bilişim ve iletişim çağı diye adlandırılan ve her fırsatta küreselliği vurgulanan günümüzde, insanın ortalama eğitim süresi hâlâ 4 yılın altında olan bir Türkiye, çağdaş uygarlığın çok gerisinde kalmaya yargılıdır. Bir yandan örgün eğitim, zorunlu on bir yıla çıkarılacak ilk öğretimle, onu izleyen iki ya da üç yıllık zorunlu meslek eğitimi uygulanarak, yüksek eğitim yapmayan insanların, iyi yetişmiş elemanlar olarak en erken 18-19 yaşında çalışma hayatına atılmaları sağlanmalıdır. Öte yandan, Almanya'daki Halk Yüksek Okulları'ndan esinlenerek ülke koşullarından yapılandırılacak yaşam boyu gönüllü ergin eğitimin yapılandırılması gereklidir. Bu alanda Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, bir taşla iki kuş vurabilir. Hem Çanakkale halkıyla kaynaşma ve bütünleşme için etkin bir yoldur bu. Hem de ülkenin çağdaş uygarlık yoluna çok önemli bir katkı.

Deneyimlerime dayanarak bir tasarım geliştirmek ve bunu önermek istiyorum. 1972-1986 yılları arasında bilimsel kadroyla Stuttgart Halk Yüksek Okulu Yabancı Diller Bölümü başkanlığı görevinde bulundum. Yabancı Diller Bölümü, ana bölümlerden sadece biri. Diğer ana bölümlerin (Fachbereiche) başlıkları şöyle (Stuttgart Halk Yüksek Okulu 1985 bahar dönemi kataloğundan alıntılıyorum): Tarih, Güncel Tarih / Politika / Toplum / Hukuk / Ülke ve İnsanlar / Ülkeler ve Halklar / Felsefe / Din ve İnanç / Psikoloji / Çocuklar, Ana Babalar, Eşlik / Öğrenme Tekniği / Konuşmak / Edebiyat / Sanat / Müzik / Tiyatro, Kabare, Pantomim, Film / Matematik / Fen Bilimleri / Teknik / Meslek, Ekonomi, Yönetim / Sekreterlik Uygulaması, Metin İşlemi / Daktilo ve Steno / Almanca – Temel ve Gelişmiş Bilgi / Yabancı Diller / Yabancı Dil Olarak Almanca / Almanlar ve Yabancılar İçin Akşam Okulu / Akşam Lisesi / Radyo Kolleg / Konut, Ev İdaresi, Bahçe / Oyun, El İşleri, El Sanatları / Fotoğraf ve Film Çekmek / Çizim, Resim ve Tasarım / Beden Eğitimi ve Dans / Sağlık ve İyi Yaşam / Yaşlı Kuşak İçin / Yürüyüş ve Öğrenim Seyahatleri…

Bu programın 1985 yılına ait olduğunu anımsatayım. Bugün daktilo yerine bilgisayar dalının geçmesi doğal. Bütün bu dallarda yılda iki kez program hazırlanıyor. 1985 yılının bahar dönemi programı yaklaşık 500 sayfa içinde yaklaşık bin kurs sunuyor. Kurslar genelde haftada bir ya da iki çift saat üzerinden yani 90 dakika üzerinden, kursun niteliğine göre 1 hafta ile 15 hafta arasında sürüyor. Kendi sorumluluk alanım olan yabancı diller bölümünden örneklendireyim. O yıl, Arapça, Danimarkaca, İngilizce, Esperanto, Fince, Fransızca, Yunanca, İtalyanca, Japonca,

Latince, Yeni İbranice, Hollandaca, Norveççe, Farsça, Polonyaca, Portekizce, Rusça, İsveççe, Sırphırvatça, İspanyolca, Svahili, Taylandça, Çekçe, Türkçe, Macarca ve Yabancı Dil Olarak Almanca olmak üzere, toplam 27 dilde tam 473 kurs içeriyor. Kurslar hiç bilmeyenlerden, çeşitli aşamalarda örneğin edebiyat ya da ekonomi İngilizcesi gibi iyi bilenler için özel alanları da kapsayan çeşitli aşamalarda sunuluyor. Özellikle yabancı dil gibi alanlarda dönemler birbirine eklenerek, isteyenler, gereksinimi olanlar için sonunda çeşitli nitelikli sınavlara götürüyor. Bu gereksinim meslek için belge olabileceği gibi, belli bir alanda eğitim için de olabilir. Ya da doğrudan doğruya kişinin özel doyumu için. Kurslar, anlama, konuşma, yazma yetilerine yönelik aktif yöntemlerle veriliyor. Ama özel olarak bu yetilerden biri üzerinde yoğunlaşan kurslarda sunuluyor. Çoğunlukla haftada bir çift saat olan kursların yanı sıra haftada iki çift saat olan kurslar var. Ayrıca yoğun öğrenmek isteyenlere bir hafta ile bir ay arasında her gün ders içeren kurslar var. Kursların çoğu saat 18 ve 19. 30' da başlayan iki vardiya üzerinden sunuluyor. Yani çalışanlara, meslek sahiplerine yönelik çoğunlukla. Bunun yanında ama sayıca daha az olmak üzere, emeklilere, ev hanımlarına yönelik olarak sabah ve öğleden sonra kursları da var. Öğleden sonra kurslara okullarındaki dersler için destek bulmak isteyen öğrenciler de yazılıyor. Elimdeki 1985 programından Türkçe öğrenmek isteyenler için sunulan kursları alıntılıyorum somut örnek olarak. Hiç bilmeyenler için 3, ikinci aşamadakiler için 2, üçüncü, dördüncü ve beşinci dönemlerde devam edenler için birer kurs ve iyi bilenler için de bir kurs olmak üzere, 1985 birinci döneminde Stuttgart Halk Yüksek Okulu toplam 9 kurs sundu, hafta bir 90 dakika üzerinden 15 hafta sürdü bu kurslar. Bunlardan yalnız yeni başlayanlar için biri öğleden sonra kursuydu. Diğerleri saat 18 ya da 19. 30'da başlıyordu. Aynı programda ayrıca yaz tatilinde iki hafta boyunca *Mavi Yolculuk* çerçevesinde hem tatil hem Türkçe öğrenmek için ilan yer alıyordu.

Temmuz ve ağustos ayları için öngörülen bu kurslar Mavi Yolculuk boyunca yeni öğrenenler için bir kurs ile biraz bilenler için konuşma kursuydu.

Halk Yüksek Okulu'nun bu programı elbette aradan geçen 21 yıl için daha da gelişti ve genişledi. Halk Yüksek Okulu'na yazılmanın motivasyonu katılanlar açısından çeşitli: Yabancı bir dili meslek ya da özel ilgi yüzünden öğrenmek, eski bilgileri tazelemek, genişletmek derinleştirmek.

Boş zamanları bilgi edinerek değerlendirmek. Başka insanlarla bir araya gelmek, onları tanımak. Eğlenmek ve oyun amaçlı katılımlar. Bu motivasyonlar daha da çeşitlenebilir.

Yine kendi bölümünden örnek vermem gerekirse, yönettiğim yabancı diller bölümünde bir asistanım ve bir de sekreterim vardı. Sömestre başına beş yüze yakın yabancı dil kursu için, yüzden fazla öğretmen görev alıyordu. Bu öğretmenleri bulmak, seçmek, ödevlendirmek, kendilerine pedagojik açıdan refakat edip yol göstermek görevlerim arasındaydı. Bu öğretmenler, genelde üniversite ve lise öğretim görevlileriydi. Emekli öğretmenler, yetenekli üniversite öğrencileri ve özellikle az konuşulan dillerde başka mesleklerde çalışan kişiler de kurs verebiliyorlardı. Bunlarla her dönem yetişkinlerin eğitimine ilişkin pedagojik hafta sonu seminerleri yapıyorduk. Ayrıca, isteyeni eyalet düzeyinde ya da federal düzeyde bir ya da iki hafta süren pedagojik seminerlere gönderiyorduk. Bütün gün evinde ya da işinde çalışmış, akşam ya da hafta sonunda ya da tatilinde gönüllü olarak gelen yetişkinlere yönelik pedagoji doğallıkla okul pedagojisinden bazı farklılıklar gösterir.

Ücret ödeyerek gönüllü öğrenme isteğini korumak, kollamak, motivasyonuna uygun sonuçlara yönlendirmek bu pedagojinin temel ilkelerinden biridir. Yani motivasyonu korumak ve güçlendirmek. Öğrenmekten zevk ve keyif almasını sağlamak, öğrenmedeki başarısının ölçülebilir somutlukta olmasını sağlamak gibi.

Stuttgart beş yüz bin nüfuslu bir kent. Yetişkinlere yönelik bu eğitimin bir kurumu var, çalışanları var ve ister zevki için, isterse geçimine maddi katkı sağlamak için ders veren öğretmenleri var. Bu okulun bütçesi üç elden sağlanıyor. Eyalet hükümetinin bütçesinden verilen ödenek, belediye bütçesinden ayrılan yüklü ödenek ve kurs gelirleri. Kamu hizmeti olduğu için, kurs ücretleri çok düşük tutulur. O zaman 15 hafta süren bir dil kursu için, kurs ücretleri çok düşük tutulur. O zaman 15 hafta süren bir dil kursu için yaklaşık 30 Avro 'ya tekabül eden Mark ödenirdi. Kurs öğretmeni ise, 90 dakikalık bir çift kurs saati için yaklaşık 35 Avro ücret alırdı. Bütün bunları ülkemiz ve kentimiz koşullarına uyarlamak istersek, Çanakkale'de üniversitemizi akşam saatlerinde kendini geliştirmek, öğrenmek isteyen yetişkinlere açabilir miyiz sorusu ilk olarak yanıtlaması gereken soru. Bu soruya olumlu yanıt verirsek, gerisi daha kolay olur. Ders mekânlarının çoğunlukla kent merkezinde olması, katılmayı kolaylaştırır. Ders verecek öğretmenler, ek ücret karşılığı bu işe pedagojik açıdan da gönüllü öğretim elemanları arasından olabileceği gibi, çalışkan ve yetenekli öğrencilerimiz arasından da seçilebilir. Ayrıca emekli olmuş hocalarımız arasından hafta bir ya da iki ders vermek isteyenler olacaktır, onlardan yararlanılabilir.

Aachen'dan Leipzig'e, Frankfurt'tan Weimar'a Almanya'nın yaklaşık elli üniversitesinde senyörler için eğitim dalları var. Bu eğitim sınavla sonuçlanmıyor ve bazı durumlarda buna başlamak için lise diploması da aranmıyor. Yalnızca danışma yoluyla yaşlı öğrenciler yönlendiriliyorlar. Frankfurt Johann Wolfgang von Goethe Üniversitesinde U3L yani Üçüncü Yaş Dönemi Üniversitesi (Universität des dritten Lebensalters) adıyla emekliler üniversitesi çalışıyor.

Bu üniversitede en geç öğrenci bu yıl 48, en yaşlı öğrenci 93 yaşında, yaş ortalaması 66. Bu öğrencilerin çoğunluğu Sanat Tarihi, Edebiyat, Psikoloji, Tarih, Teoloji, Felsefe ve Ekonomi Bilimleri dallarına kayıtlı. Bu öğrenciler, hiçbir şey yapmadan bir emeklilik yaşamı için kendilerini çok genç ve zihnen zinde hissediyor. Genç öğrencilerin bir bölümünde bugün göremediğimiz bir bilgi açlığı gösteriyorlar. Bu öğrenciler yüksek öğrenimlerini, daha sonra fahri birtakım görevler üstlenmek amacıyla da sürdürüyorlar. Almanya'da yaşam ve meslek deneyimine sahip eğitimli yaşlı nüfus toplumun çeşitli alanlarındaki fahri hizmetler için büyük bir potansiyel oluşturuyor. Gelecekte toplum içinde maddi olarak karşılanması güç birçok görevin ortaya çıkacağı söyleniyor.

Günümüzde yaşlılık kavramı da salt değişmiştir. Bugün ancak 80 yaşından sonra beynin bazı işlevlerinde yavaşlama başladığı söyleniyor. Yaş ortalamasının durmadan yükselmesini de eklersek, gelecekte çok daha fazla sayıda insanın

Almanya'da faaliyet gösteren senyörler üniversitesine devam edeceği aşikâr. Zira, zihin işlevlerini canlı tutmanın en önemli yolu ve yöntemi de zihni sürekli çalıştırmak ve bilgiyle, düşünceyle zorlamaktır. Bugün Almanya'da yaşayan yaklaşık 82 milyon insanın dörtte biri 60 yaşın üstünde. Bu oran birkaç yıl içinde üçte bire çıkacaktır. Bu konuda geçen yayınlanan bir röportajdan, yaşlılar üniversitesine devam eden öğrencilere birkaç örnek vermek istiyorum. Frankfurt Üniversitesinden 84 yaşındaki Helga Winterstein, "Ben, 39 yıl çalıştım, son olarak bir satış mağazasının muhasebesinde ", diyor ve şöyle devam ediyor: "Emekli olduktan sonra kendi kendime sordum: Kim ister beni artık? Eşim ölünce, ufak bir boşluğun içine düştüm. 1983 yılında üçüncü yaşam dönemi için yeni kurulan üniversite haberini okuyunca çok heyecanlandım. Büyük bir cesaretle, ama birazda çekinerek, gittim- zira elimde lise diplomam bile yoktu. (...) Üniversite benim önüme yepyeni bir dünya açtı benim günümü yeniden yapılandırdı ve beni pek çok sevecen ve ilginç insanla bir araya getirdi. "

Mainz Üniversitesine devam eden 58 yaşındaki Hans Diel de şunları söylüyor: "Berlin mimarisi, Antik Dünya, Schopenhauer ve Bertolt Brecht üzerine dersleri izliyor, seminerlere, ayrıca müze ziyaretlerine katılıyorum. Bu geniş yelpaze içinde bilgilenmenin keyfini çıkarıyorum, daha önceleri ben bir Fachidiot idim, yani tek yönlü. Bir Frankfurt bankasında borsa ticareti bölümünde günde on, on iki saat çalışıyordum. O mahut boşluğun içine hiç düşmek istemiyorum, bu yüzden hemen öğrenime başlıyorum. (...) bu yakınlarda bütün bir gün oturup kitap okudum: Bertolt Brecht'in *Mutter Courage* (Yiğit Ana) kitabını. Bu benim için salt bir lüks."

Dresden Teknik Üniversitesine devam eden 70 yaşındaki Helga Stephan'da şöyle konuşuyor: "Şimdi yetmiş yaşındayım ve Senyörler Bilim ve Sanat Akademisi üyesi olarak yedi yıldan beri Dresden Teknik Üniversitesine devam ediyorum. Bir arkadaşımla beraber Sanat ve Mimari derslerine katılıyorum. (...) Benim insanlarla temasa ihtiyacım var! Bu yüzden yalnızca üniversiteye gitmekle kalmıyor aynı zamanda Çağın Tanıkları konuşma grubuna da gidiyorum. Kuşağımızın neler yaşadığını yazıyoruz orada, yitip gitmemesi için. Başka yaşlılar da yazma gruplarına ya da tiyatro grubuna katılıyorlar.

Senyörler öğreniminin ilk yıllarında bu yaşlı öğrenciler genç üniversite öğrencileriyle birlikte okuyorlardı. Ancak, numerus clausus, öğrenim süresinin sınırlandırılması gibi nedenlerden, emekliler öğrenimden ayrıldı. Oysa, gençlerle yaşam deneyimi olan insanların üniversite öğreniminde birbirleriyle iletişim içinde olmaları yalnızca tarih dersleri açısından değil, her alanda yarar sağlar.

Dr. Yüksel Pazarkaya ÇOMU GÜNLERİ kapsamında fahri doktora töreninde konuşurken (04.11.2006)